

Les biblioteques i la memòria compartida: una infraestructura per a la humanitat

Publicat per [Interacció](#) [1] el 17/09/2018 - 15:39 | Última modificació: 10/06/2026 - 15:45

En un moment en què la digitalització transforma profundament les formes d'accés al coneixement, moltes veus es pregunten quin futur espera les biblioteques. La resposta que emergeix d'aquesta lectura és clara: les biblioteques continuen sent institucions essencials no només perquè custodien llibres, sinó perquè custodien memòria, drets, relats i vincles socials. Una reflexió especialment pertinent per a [Interacció'18](#) [2], unes jornades que situen al centre la relació entre cultura, educació i construcció de la humanitat compartida.

En els darrers anys, amb l'adveniment de les noves tecnologies de la informació i la comunicació, el rol de les biblioteques ha passat a ser llargament qüestionat. Els canvis en l'accés al coneixement i les noves pràctiques de lectura fruit de la digitalització de continguts han fet que les biblioteques emprenguin un procés de transformació per encarar els actuals reptes de la societat.[1]

Les biblioteques, com a centres culturals i educatius de proximitat, segueixen sent punts de trobada comunitaris que desenvolupen una important tasca per a la construcció del llegat individual i col·lectiu de les persones i per a la cohesió social, però a més a més han obert la porta a l'experimentació amb metodologies innovadores i creatives incorporant [elements de les fàbriques de creació i els makerspaces](#) [3], i algunes fins i tot s'han convertit en [hubs culturals especialitzats en art contemporani](#) [4] a través de projectes de residències d'artistes, a més de multiplicar el seu abast en petites comunitats rurals millorant els [programes de mobilitat](#) [5] destinats a satisfer les seves necessitats.

Les biblioteques contemporànies combinen lectura, aprenentatge, experimentació i vida comunitària, ampliant les seves funcions més enllà de la conservació documental.

Avui, però, volem posar l'accent en la rellevant tasca de les biblioteques pel que fa al compliment dels drets culturals, destacant especialment la seva vàlua com a garants del lliure accés a la cultura i el patrimoni compartit, i no només això: les biblioteques són, més que mai, espais quotidians imprescindibles per a la preservació de la memòria i la construcció de les subjectivitats, especialment d'aquells més vulnerables i desafavorits, i per a l'apoderament a través de la participació activa de la ciutadania en els processos de conservació i difusió dels relats socials. La [Declaració de Lió](#) [6] sobre l'accés a la informació i el desenvolupament (2014), que es va fer oficial en la 80 Conferència General Assemblea de la IFLA (Federació Internacional d'Associacions i Institucions Bibliotecàries), *Biblioteques, ciutadania, societat: confluència cap al coneixement*, va posar en relleu davant l'ONU el paper de les biblioteques en el desenvolupament sostenible, i va exigir que "l'accés a la informació i les

capacitats per utilitzar-la eficaçment” fos un imperatiu en les agendes globals.

L'article 2.a de la Declaració de Lió explicita que el dret a la informació és transformacional, i que a través de l'apoderament, l'educació i la integració dels grups marginals o desfavorits, incloses les dones, les comunitats indígenes, els grups minoritaris, els migrants, els refugiats, les persones amb discapacitats, els ancians, els infants i els joves, es poden reduir les desigualtats estructurals de la societat. El compromís social de les biblioteques en els àmbits local i global és de gran transcendència, doncs. Ofereixen l'oportunitat de reescriure el relat històric que han construït els grups hegemònics des del poder, donant l'oportunitat als oprimits de reconstruir la dimensió subjectiva de la història, de decidir quins són els béns culturals d'una comunitat i com s'han de conservar i difondre.

Cal reconstruir aquesta dimensió subjectiva de la història, on les persones parlen d'elles. Hem de narrar aquella història que mai no ha estat explicada” (Entrevista a Judith Revel, Hemisfèria.cat, 2017)

La catedràtica de filosofia i doctora en història Judith Revel,^[2] experta en el pensament de Foucault, concretament en els camps de la biopolítica i la subjectivació, parla de la reconstitució del pensament contemporani a través de la traducció de textos d'una llengua a l'altra, de la reelaboració de les cultures a través de l'emancipació social i de la mobilització d'eines filosòfiques i literàries per a l'anàlisi de l'actualitat. I les biblioteques tenen molt a dir, en aquestes qüestions. Llavors, per què actualment el sistema bibliotecari no compta amb els suports que hauria de tenir donada la seva considerable missió? El recent article del sociòleg Eric Klinenberg a The New York Times [To Restore Civil Society, Start With the Library](#) [7]. This crucial institution is being neglected just when we need it the most”^[3] apunta possibles respostes:

Per què la desconexió? En part, perquè el principi fundador de la biblioteca pública, que totes les persones mereixen un accés lliure i lliure a la nostra cultura i patrimoni compartits, no està sincronitzat amb la lògica del mercat que domina el nostre món. Però també perquè algunes persones influents entenen el paper expansiu que les biblioteques tenen en les comunitats modernes.” (Eric Klinenberg, The New York Times, 2018)

Quedem-nos, però, amb una iniciativa esperançadora. L'article *Libraries and the Cultural Rights of Women* (16 August 2017, Bratislava, Slovakia)^[4] (IFLA), que explora les possibilitats de les biblioteques en l'àmbit del compliment dels drets humans i culturals de les dones migrants i refugiades, presenta un compendi de les actuacions que s'estan duent a terme a Uganda, Ruanda, Nigèria, la Índia i Grècia per cobrir les necessitats especials de dones i nenes desplaçades i ens situacions d'extrema vulnerabilitat, amb vistes a la seva plena reintegració social. D'una banda, les biblioteques proporcionen informació relativa a la salut, la seguretat i el benestar, però també documenten les atrocitats que han viscut amb l'ajuda dels seus testimonis perquè no quedin silenciades, i d'aquesta manera aprenguin a reconstruir activament la seva memòria individual i col·lectiva.^[5]

Les biblioteques custodien patrimonis acumulats durant segles, però el seu repte contemporani és incorporar noves memòries i nous relats a aquest llegat compartit.

La narració de totes aquestes experiències està fent possible, a més de l'ajuda humanitària a les dones i nenes en situacions de conflicte, la transmissió cultural igualitària d'una generació a una altra: "Herstory", 'els relats d'elles', o la representació equitativa de les dones en la història.^[6] Les biblioteques i tots nosaltres tenim al davant l'oportunitat i el repte de ser ciutadans actius per als drets humans i culturals. Fem que els nostres "clàssics" representin a tothom.

La pregunta de fons no és si les biblioteques continuaran existint en l'era digital. La qüestió és quin tipus d'institució volem que siguin. Si les entenem només com a dipòsits de coneixement, probablement esdevindran cada vegada més perifèriques. Si les reconeixem com a infraestructures culturals de proximitat capaces de generar memòria, drets, aprenentatge i cohesió social, continuaran ocupant un lloc central en la vida democràtica de les comunitats. Aquesta és, en definitiva, una de les preguntes sobre la humanitat dels humans que també va voler formular Interacció'18.

Referència

International Federation of Library Associations and Institutions (IFLA). (2017). *Libraries and the Cultural Rights of Women: Lessons from the Women, Information and Libraries Special Interest Group*. IFLA.

[Text complet \(pdf\)](#) [8]

Notes

[1] Una de les activitats de la [Biennal Ciutat Oberta de Pensament](#) [9], que tindrà lloc del 15 al 21 d'octubre a Barcelona i aprofundirà en el paper de les ciutats d'avui amb els desafiaments que planteja la societat contemporània, dedicarà activitats a repensar el nou rol de les biblioteques, emmarcades en l'itinerari 'Ciutat democràtica'.

[2] Llegiu [l'entrevista](#) [10] que Joana Voisin fa a Judith Revel a [Hemisfèria.cat](#) [11].

[3] 'Per a restaurar la societat civil, comencem amb la biblioteca. Aquesta institució fonamental està sent desatesa quan més la necessitem'.

[4] *Les biblioteques i els drets culturals de les dones*. Lliçons del Grup d'Interès Especial «Dones, informació i biblioteques» a la Conferència Satèl·lit, 16 d'agost de 2017, Bratislava, Eslovàquia'. Aquest article recorda que les biblioteques i els arxius han format les seves col·leccions al llarg dels anys sota estàndards ètics i de neutralitat, però que, tanmateix, els reptes de la contemporaneïtat fan indispensable una mirada molt més equitativa.

[5] Consulteu també els serveis per a refugiats i immigrants que ofereix la [biblioteca mòbil d'Espoo](#) [12].

[6] Les biblioteques fins i tot interactuen amb plataformes com la Viquipèdia, afavorint el compromís i la contribució en igualtat de condicions de veus que d'altra manera continuarien silenciades. (*Libraries and the Cultural Rights of Women*. IFLA, 2017).

Categories: Article

Categories: Articles i anàlisi

Etiquetes: lectura i biblioteques

Etiquetes: drets culturals

Etiquetes: participació cultural

Etiquetes: valor públic de la cultura

Etiquetes: educació i cultura

- [13]

URL d'origen: <https://interaccio.diba.cat/blogs/2018/biblioteques-memoria>

Enllaços:

[1] <https://interaccio.diba.cat/members/interaccio>

[2] <https://interaccio.diba.cat/categories-dapunts/activitats-interaccio/interaccio-jornades/interaccio-2018>

[3] <https://www.espooinnovationgarden.fi/en/espooinnovationgarden/stories/transforming-libraries-into-active-spaces-for-the-creators-of-the-future/>

[4] <https://projectart.org/>

[5] <https://www.nuvol.com/llobres/un-bibliobus-es-una-biblioteca-39636>

[6] <https://blogs.ifla.org/lac/2014/08/declaracion-de-lyon-version-en-espanol/>

[7] <https://www.nytimes.com/2018/09/08/opinion/sunday/civil-society-library.html>

[8] https://interaccio.diba.cat/sites/interaccio.diba.cat/files/171222_libraries_and_womens_cultural_rights.pdf

[9] <https://www.biennalciutatoberta.barcelona/>

[10] <https://hemisferia.cat/homes-feminitat-dona-representacions/>

[11] <https://hemisferia.cat/>

[12] <https://interaccio.diba.cat/blogs/2016/mobile-library>

[13] <https://interaccio.diba.cat/node/7746>